

ҚЫЗЖЫМЫСТЫҚ ҚҰҚЫҚ
БҰЗУШЫЛЫҚТЫҢ
ТҮСІНІГІ

Жоспар:

1. Қылмыстың түсінігі, белгілері
2. Қылмыс санаттары

1. Қылмыстың
белгілі
түсінігі,
ері
Қылм бұ жазалқатері
Тыйым садынған айыпты
Бұ-ау мен
қауі әреқ (іс- неме
қоғамдық) (ҚР ҚК-
нү ет әрекеже
нің 9-бабы).

Қылмыстың келесідей белгілері

- 1. Қылмыс- бұл әрқашанда іс-әрекетпен, сондай-ақ әрекетсіздікпен жасалған әрекет.
- Іс –әрекет- бұл қылмысты жасаудың белсенді нысаны; ал әрекетсіздік кезінде кінәлі тұлға ол орындауы тиіс және жасай алатын әрекетті жасамайды. Адамның ой қызметі жазаға тартылмайды, себебі ол қоғамдық қауіпті іс-әрекетті жасаумен ілеспейді.
- 2. Қылмыс қоғамдық қауіпті іс-әрекет болып табылады, яғни ол қылмыстық заңмен қорғалатын қоғамдық қатынастарға елеулі зардап келтіреді, не ондай мүмкіндік туғызады. Қоғамдық қауіптілік қылмысты басқа да құқық бұзушылықтан айыруға мүмкіндік беретін қылмыстың сапалы және объективті белгісі болып табылады.

Қылмыстың келесідей белгілері

- Қоғамдық қауіптіліктің сипаты (сапалы жағы) қылмыстық қолсұғушылықтың объектісімен анықталады, сондықтан да бір объектіге қол сұғатын қылмыстар қоғамдық қауіптіліктің бір түріне жатады (мысалы, халықтың денсаулығына қарсы қылмыстар). Егер қылмыстар әртүрлі объектілерге қарсы бағытталған болса, онда олардың қоғамдық қауіптілік сипаты әртүрлі болады; бұл ретте қол сұғылатын объект неғұрлым маңызды болса, қылмыстың қоғамға қауіптілік дәрежесі соғұрлым жоғары болады (мысалы, адамның өміріне қарсы қылмыстар меншікке қарсы қылмыстарға қарағанда анағұрлым қауіпті).

Қылмыстың келесідей белгілері

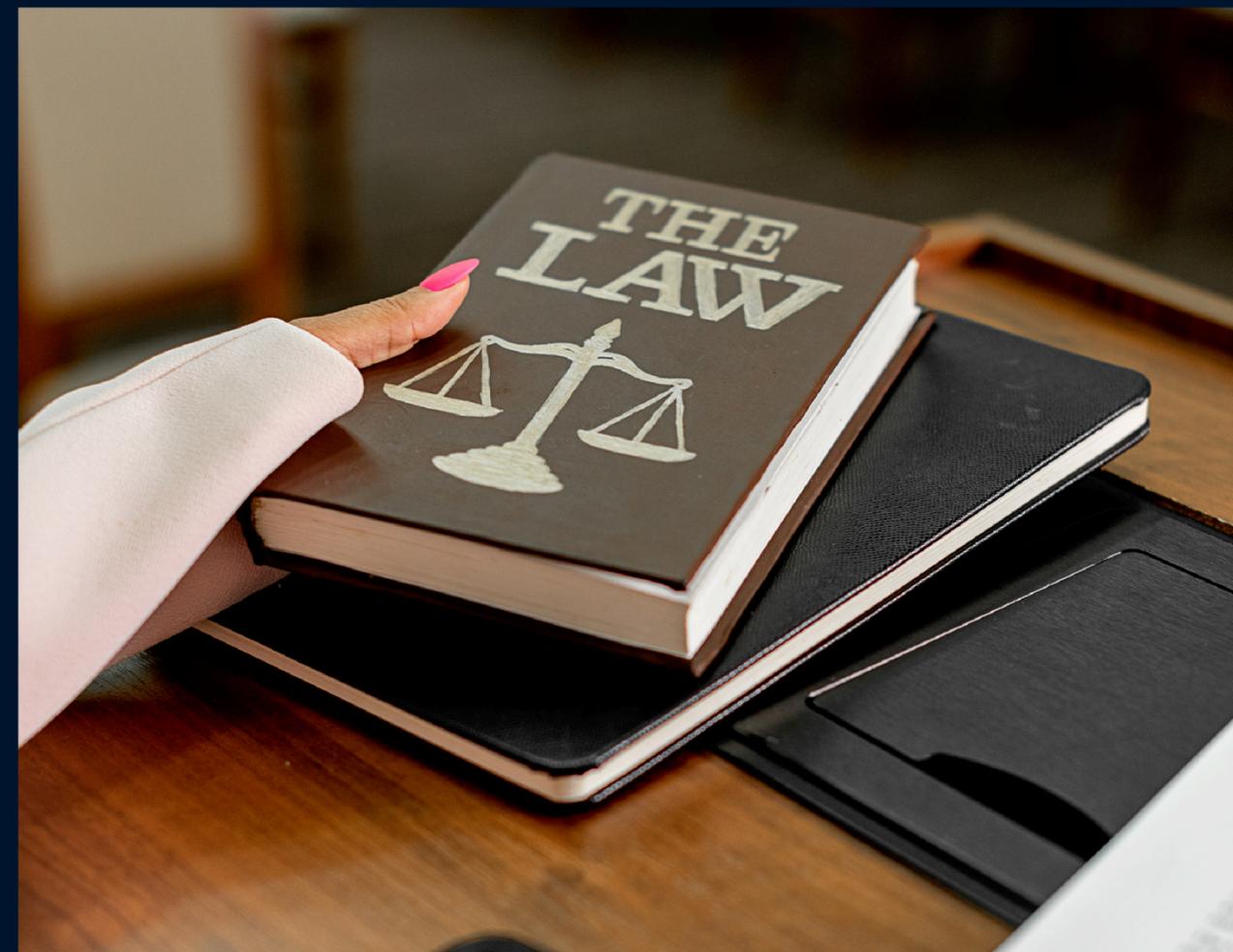
- Қылмыстың қоғамдық қауіптілік дәрежесі (сандық жағы) біріншіден, келтірілген зардаптың ауырлығымен, кінәнің нысанымен және оны жасау тәсілімен анықталады. Қоғамдық қауіптіліктің дәрежесі өзінің көрінісін

қылмыстық-құқықтық норманың санкциясынан табады, сондықтан да заң шығарушының пікірінше, санкция неғұрлым қатаң болса, қылмыстың қоғамдық қауіптілік дәрежесі соғұрлым жоғары болады (мысалы, қорлау соққыға қарағанда қатаң жазаланады, себебі анағұрлым қауіпті тәсілдермен жасалады).

3. Қылмыс әрқашанда құқыққа қайшы.

Құқыққа қайшылық- бұл қылмыстық заңмен тыйым салынған ісәрекет, сондықтан аталған белгі заңға қайшылық деп те аталады. Құқыққа қайшылық қылмысты жасаушы тұлға Қылмыстық кодекспен белгіленген тыйымды бұзды дегенді білдіреді.

Заңды ұқсастығы бойынша қолдануға жол берілмейді, сол себепті қылмыстық-құқықтық норманың диспозициясында нақты қарастырылған іс-әрекет қана құқыққа қайшы болып табылады. 4. Қылмыстың міндетті белгісі болып

1

Қылмыс аңатта ыс ры

тұлғаның кінәлілігі танылады. Кінә- бұл тұлғаның онымен жасалған іс-әрекетке деген белгілі бір психикалық қатынасы. Кінә ниет нысанында немесе абайсыздық нысанында көрініс табады.

5. Әрбір қылмыс жазаланады.

Жазаланушылық- бұл қауіп-қатер, Қылмыстық кодекспен тыйым салынған іс-әрекетті жасағаны үшін қылмыстық жазаны қолданудың мүмкіндігі.

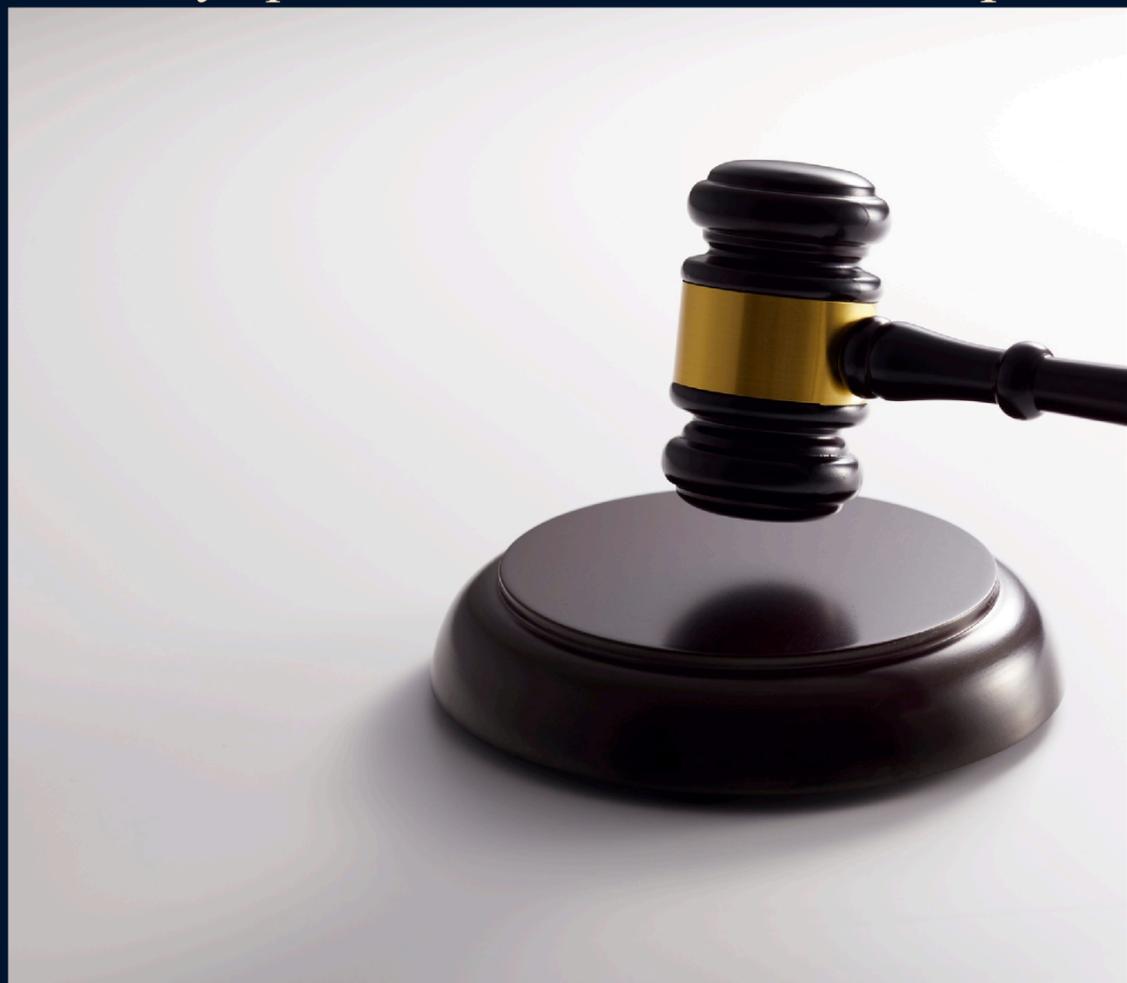
- Онша ауыр емес қылмыстар деп- жасалғаны үшін Қылмыстық Кодексте көзделген ең ауыр жаза екі жылға бас бостандығынан айырудан аспайтын қасақана жасалған әрекет, сондай-ақ жасалғаны үшін осы Кодексте көзделген ең ауыр жаза бес жылға бас бостандығынан айырудан аспайтын абайсызда жасалған әрекет танылады.

- Ауырлығы орташа қылмыстар деп - жасалғаны үшін Қылмыстық Кодексте көзделген ең ауыр жаза бес жылға бас бостандығынан айырудан аспайтын қасақана жасалған әрекет, сондай-ақ жасалғаны үшін бес жылдан астам мерзімге бас бостандығынан айыру түріндегі жаза көзделген абайсызда жасалған әрекет танылады.

1

Қылмыс санаттары

- Ауыр қылмыс деп- жасалғаны үшін Қылмыстық Кодексте көзделген ең ауыр жаза он екі жылға бас бостандығынан айырудан аспайтын қасақана жасалған әрекет танылады.
- Аса ауыр қылмыс деп- жасалғаны үшін Қылмыстық Кодексте он екі жылдан астам мерзімге бас бостандығынан көзделген қасақана жасалған әрекет танылады.

• Қылмыстарды санаттарға бөлу тек теоретикалық мәнге ғана емес, сондай-ақ маңызды тәжірибелік мәнге ие болып табылады. Қылмыстың санаттарына ескіру мерзімінің ұзақтығын анықтау, түзеу мекемелерінің режим түрі, жазадан мерзімінен бұрын босатуды қолданудың тәртібі, қылмыстық жауаптылықтан босатудың негіздері және т.б. сияқты сұрақтардың шешімдері тәуелді.

1. Ағыбаев А.Н. ҚР Қылмыстық құқығы. Жалпы бөлім.-Алматы.-2017 .-428б.

Қолданыла тын әдебиетт ер:

2. Ағыбаев А.Н. ҚР Қылмыстық заңына түсіндірме.-Алматы.-2017.-615 б.
3. ҚР Қылмыстық кодексі 16 шілде 1997ж. - Алматы: ЮРИСТ, 2022. – 164б.
4. Уголовное право Республики Казахстан. Общая часть: Курс лекций под ред. И.Ш.Борчашвили. – Алматы: Жеті жарғы, 2006.- 632с.
5. Джекебаев У.С. Основные принципы уголовного права Республики Казахстан (сравнительный комментарий к книге Дж. Флетчера и А.В. Наумова «Основные концепции современного уголовного права»). – Алматы: «Жеті-жарғы», 2001. – 256 с.
6. Каиржанов Е.И. Уголовное право Республики Казахстан (Общая часть). Учебник. Изд-е2-ое, доп. – Алматы: Компьютерно-издательский центр “VITA”. 1998. – 220 с.